

Lublin, dn. 22.10.2024 r.

dr hab. inż. Artur Paździor, prof. nadzw. PL

Katedra Finansów i Rachunkowości

Wydział Zarządzania

Politechnika Lubelska

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani mgr Beaty Podstawki

pt. „Finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw

w województwie lubelskim”

napisanej pod kierunkiem naukowym

dra hab. Tomasza Kijka, prof. UMCS

oraz promotora pomocniczego:

dr Anny Matras-Bolibok

Wstęp

Przedłożona do recenzji praca doktorska składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia. Objętość rozprawy wynosi 265 stron (224 strony pracy oraz 41 stron załączników i spisów). Spis bibliografii obejmuje łącznie ok. 500 pozycji, z czego zdecydowana większość to publikacje zwarte i artykuły w czasopismach naukowych. Niestety, autorka nie ponumerowała spisu i nie podzieliła bibliografii na poszczególne źródła.

Dokonując recenzji rozprawy doktorskiej mgr Beaty Podstawki za punkt odniesienia przyjąłem art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2018, poz. 1669 oraz § 6 ust. 3 i 4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. 2018 poz. 261).

Na podstawie treści zawartych w wymienionym akcie prawnym, recenzja obejmuje następujące elementy:

1. Określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie
2. Ocena poprawności i kompletności celów oraz hipotez badawczych
3. Ocena poprawności struktury rozprawy
4. Ocena stopnia zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej z zakresu nauk ekonomicznych i nauk pokrewnych
5. Ocena formalnej strony rozprawy
6. Ocena znajomości metodologii badań oraz przyjętych i zastosowanych metod badawczych
7. Ocena znajomości, doboru, analizy i interpretacji źródeł literaturowych oraz źródeł i danych empirycznych
8. Ocena umiejętności poprawnego i przekonującego przedstawienia uzyskanych przez doktoranta wyników
9. Wskazanie dobrych stron (zalet) rozprawy i jej głównych wad
10. Wskazanie, do której z następujących kategorii Recenzent zalicza rozprawę

1. Ocena trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie

Innowacje są jednym z kluczowych czynników wpływających na rozwój współczesnych gospodarek, regionów i przedsiębiorstw. Jest on jest wyjątkowo istotny w szczególności w przypadku regionów opóźnionych w rozwoju ekonomicznym, które nie wykorzystały swoich szans w okresie trzech pierwszych rewolucji przemysłowych. Do takich obszarów należy niewątpliwie Lubelszczyzna, która z różnych względów przez wiele dziesięcioleci pozostawała na ostatnich miejscach w rankingach rozwoju gospodarczego oraz zamożności obywateli. W literaturze przedmiotu z obszaru nauk społecznych tematyka innowacji jest bardzo obszernie spenetrowana naukowo i empirycznie. Dlatego na odwagę zasługuje próba kolejnego zmierzenia się z tą problematyką. Autorka recenzowanej monografii koncentruje swoje zainteresowania wokół innowacyjności pod kątem finansowym, zwracając uwagę na finansowaniu tego typu działalności w kontekście geograficznym. O ile formy i źródła finansowania działalności innowacyjnej nie stanowią już ekonomicznego novum, to regionalne podejście stanowi swego rodzaju element, który można uznać za wnoszący do nauk

ekonomicznych mały powiew świeżości. Dowodzi to tezy, że problematyka finansowania innowacji nie wydaje się do końca wyczerpana.

W nowoczesnej gospodarce rynkowej przedsiębiorstwa mogą pozyskiwać środki finansowe na różne sposoby, wykorzystując do tego celu finansowanie własne (wewnętrzne i zewnętrzne), dłużne oraz hybrydowe. Wraz z rozwojem rynku kapitałowego w Polsce oraz upowszechnianiem istniejących i konstruowaniem nowych modeli finansowania, należy zakładać, że dostępność to tego typu źródeł będzie rosła także dla podmiotów o mniejszej skali działalności oraz charakteryzujących się niezbyt długą historią finansową oraz odznaczających się mniej korzystnym ratingiem kredytowym. Zwiększy się także prawdopodobnie liczba startupów, których celem nie będzie wyłącznie pozyskanie dotacji UE, ale trwały, dynamiczny rozwój, ukoronowany być może udanym debiutem giełdowym. To wszystko nie będzie możliwe bez odpowiedniej strategii finansowania dostosowanej do wielkości, cyklu życia, profilu działalności, struktury własnościowej itd. podmiotów gospodarczych. Stąd, problematykę finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw uznać należy za pożądany kierunek badań naukowych.

Mając na uwadze powyższe, podjętą w pracy tematykę należy uznać za atrakcyjną naukowo i empirycznie, a także aktualną.

2. Ocena poprawności i kompletności celów oraz hipotez badawczych

Głównym celem rozprawy jest „określenie uwarunkowań finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw”. Cel główny pracy został uzupełniony o następujące cele szczegółowe:

1. Omówienie istoty i uwarunkowań działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.
2. Przedstawienie procesu finansowania innowacji.
3. Analiza i ocena potencjału i aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw z województwa lubelskiego.
4. Określenie czynników ograniczających działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach z regionu lubelskiego.
5. Określenie i scharakteryzowanie uwarunkowań wyboru struktury finansowania innowacji na Lubelszczyźnie.
6. Dokonanie oceny wpływu finansowania na strukturę nakładów działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na przykładzie podmiotów z województwa lubelskiego.

Tak sformułowane cele nie budzą zastrzeżeń i świadczą o wnikliwości badawczej doktorantki.

W korespondencji do postawionych celów autorka sformułowała trzy hipotezy badawcze:

1. Głównymi ograniczeniami prowadzenia działalności innowacyjnej przez przedsiębiorstwa są czynniki o charakterze finansowym.
2. Wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa wzrasta udział kapitałów własnych w finansowaniu działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.
3. Struktura finansowania innowacji ma wpływ na strukturę nakładów na działalność innowacyjną.

Przedstawione cele i hipotezy badawcze stanowią spójną całość teoretycznych i empirycznych rozważań związanych z realizacją celu głównego pracy. Hipotezy nie budzą większych zastrzeżeń. Przyznać jednak należy, że hipoteza druga jest odważna w kontekście licznych publikacji i analiz, w świetle których zdecydowana większość startupów do finansowania swojej działalności wykorzystuje bootstrapping, czyli finansowanie własne. Praktyka rynkowa pokazuje, że wraz ze wzrostem skali działalności rośnie dostępność do finansowania dłużnego, które jest zazwyczaj tańsze niż własne. To powoduje, że większe firmy chętniej korzystają z kapitałów obcych. Stoi to zatem w sprzeczności z drugą hipotezą badawczą recenzowanej dysertacji.

Podsumowując, tematyka rozważań prowadzonych w pracy jest naukowo interesująca dla teorii, jak i praktyki finansów. Zakres prowadzonych badań i różnorodność zastosowanych metod pozwalają na empiryczną weryfikację celów oraz hipotez badawczych.

3. Ocena poprawności struktury rozprawy

Struktura pracy została podzielona na cztery części – rozdziały. Dwa pierwsze mają charakter teoretyczny. W rozdziale pierwszym autorka zawarła informacje związane z pojęciem, rodzajami, źródłami i modelami innowacji. Opisała również cele i rodzaje działalności innowacyjnej oraz determinanty innowacyjności przedsiębiorstw. W rozdziale drugim zwrócono uwagę na finansowanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw. Opisano determinanty oraz źródła finansowania działalności innowacyjnej. Scharakteryzowano także czynniki wpływające na strukturę finansowania działalności innowacyjnej. W rozdziale trzecim, autorka scharakteryzowała potencjał rozwojowy województwa lubelskiego oraz zaprezentowała instytucjonalne formy wspierania aktywności innowacyjnej na Lubelszczyźnie. Przeprowadziła również analizę działalności innowacyjnej przedsiębiorstw województwa lubelskiego dla podmiotów z Lubelszczyzny oraz pozostałych regionów i kraju w latach 2010–2020. W rozdziale czwartym opisano metodykę badawczą, w oparciu o którą przeprowadzone

zostały badania empiryczne. W dalszej części pracy scharakteryzowano próbę badawczą, a następnie przeprowadzono wyniki analizy działalności innowacyjnej badanych przedsiębiorstw z ukierunkowaniem na bariery oraz nakłady i efekty działalności innowacyjnej. Kolejnym etapem części empirycznej (badania ankietowe) pracy była analiza źródeł finansowania oraz uwarunkowań i efektów wyboru struktury finansowania działalności innowacyjnej.

Tak zaprojektowania struktura pracy nie budzi większych zastrzeżeń. Przypada jednak należeć, że po tytule oraz założonych celach i przyjętych hipotezach można było oczekiwać, że autorka poświęci znacznie więcej miejsca w części empirycznej na analizę źródeł i form finansowania działalności innowacyjnej. Niemniej, tak skonstruowana struktura pozwala na odpowiednie zapoznanie czytelnika z omawianą problematyką. Właściwie prowadzone rozważania teoretyczne prowadzą do analizy empirycznej, która jest interesująca i stanowi oryginalne podejście do znanej powszechnie problematyki finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw.

4. Ocena stopnia zaawansowania zawartej w rozprawie wiedzy teoretycznej z zakresu nauk ekonomicznych i nauk pokrewnych

Autorka recenzowanej rozprawy w części teoretycznej pracy wykorzystwała pokaźną liczbę pozycji literaturowych, obejmujących pozycje zwarte, artykuły, akty normatywne, zasoby internetowe, raporty itp. W całej pracy było około 500. Niestety nie zostały one ponumerowane oraz szczegółowo sklasyfikowane. Tak zasobna liczebnościowo bibliografia wskazuje na wyjątkową wnikliwość i rzetelność naukową doktorantki.

Zdecydowaną większość pozycji literaturowych stanowią publikacje z dziedziny ekonomii. Wśród nich znajdują się zarówno pozycje polskojęzyczne, jak i anglojęzyczne. Dużą część zasobów literaturowych to pozycje wydane po 2010 roku. Można zatem uznać, że literatura użyta do części teoretycznej rozprawy jest aktualna.

Sformułowane w dysertacji cel główny, cele szczegółowe i hipotezy wynikają z wnikliwej analizy studiów literaturowych doktorantki. Realizacji wymienionych celów i weryfikacji przyjętych hipotez badawczych podporządkowana została struktura pracy. W części teoretycznej doktorantka w interesujący sposób przedstawiła problematykę klasyfikacji oraz determinant innowacyjności przedsiębiorstw. Z uwagi na funkcję i specyfikę rozdziału pierwszego, jako swego rodzaju kontynuację i rozszerzenie prologu rozprawy, rozdział ten można identyfikować z szeroką pojętą dziedziną nauk społecznych z pogranicza dyscyplin ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości.

Większe ukierunkowanie na obszar nauk o ekonomii i finansach widoczne jest w przypadku lektury rozdziału drugiego, w którym autorka koncentruje uwagę na determinantach oraz źródłach finansowania działalności innowacyjnej. W obszernej charakterystyce źródeł finansowania, zawierającej formy finansowania wewnętrznego i zewnętrznego, w tym m.in. instrumenty wsparcia, próżno jednak szukać zyskującego coraz większą popularność crowdfundingu. W dalszej części autorka charakteryzuje czynniki wpływające na strukturę finansowania działalności innowacyjnej koncentrując uwagę na tradycyjnych, nieco już archaicznych teoriach struktury kapitału, których nie poddaje krytycznej analizie. Nie uwzględnia również nowych uwarunkowań związanych z powszechnym dostępem do zasobów internetowych, w tym do profili społecznościowych, czy platform crowdfundingowych. Nie próbuje również wkomponować w tzw. tradycyjne teorie nowych źródeł, w tym m.in. dotacji UE, które w obecnych uwarunkowaniach są najbardziej atrakcyjnym kosztowo źródłem finansowania działalności innowacyjnej.

Treść rozdziału trzeciego ma charakter interdyscyplinarny. Znajdują się w nim treści, które można powiązać z naukami o zarządzaniu i jakości oraz z dyscypliną ekonomia i finanse, choć przeważającą część stanowią zagadnienia i analizy zdecydowanie bliższe ekonomii i finansom niż zarządzaniu. Dotyczy to w szczególności analizy działalności innowacyjnej przedsiębiorstw z województwa lubelskiego, czy też struktury finansowania ich działalności innowacyjnej.

Ostatni rozdział ma charakter empiryczny. Także i w tej części pracy autorka wykorzystowała szereg pozycji bibliograficznych, w oparciu o które przeprowadziła analizę empiryczną, zarówno opisową, jak i statystyczno-ekonometryczną. Badania i wnioski z nich wynikające także zostały poparte studiami literaturowymi. Wskazuje to na wysoką umiejętność teoretyczno-praktycznej integracji wielu wątków literaturowych i badawczych oraz świadczy o dociekliwości i pozytywnej naukowej skromności doktorantki.

5. Ocena formalnej strony rozprawy

Formalna strona pracy nie budzi większych zastrzeżeń. Autorka w mojej ocenie posiada wyjątkową zdolność do właściwego korzystania z odpowiednich zasobów literaturowych. Na wysoką notę należy także ocenić umiejętność formułowania myśli i wnioskowania. Autorka opanowała zatem technikę pisania pracy naukowej w stopniu bardzo dobrym.

Praca, poza kiloma wyjątkami jest uporządkowana. Świadczą o tym odpowiednio zastosowane przypisy oraz właściwie sporządzone tabele, rysunki i wykresy. Pewne zastrzeżenia można mieć odnośnie opisu kilku rysunków, które autorka określa jako

opracowanie własne, nie podając na jakiej podstawie je opracowała. Estetyczne wrażenie psują niektóre tabele i rysunki – jedne są na szerokość tekstu, inne nie. Czytelność rysunków byłaby prawdopodobnie większa, gdyby uwzględniono w nich etykiety danych. W pracy można także zauważyć kilka tzw. literówek, ale ich liczba nie jest znacząca.

Przytoczone mankamenty strony formalnej mają znikomy wpływ na całokształt pracy. Na tej podstawie stwierdzam, że formalną stronę rozprawy należy ocenić wysoko.

6. Ocena znajomości metodologii badań oraz przyjętych i zastosowanych metod badawczych

Recenzowana rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny. Konstrukcja badań opisywanych w pracy jest spójna i logiczna. Miary i metody służące do weryfikacji celów oraz hipotez badawczych zostały dobrane i wykorzystane prawidłowo. Pewien niedosyt można mieć w odniesieniu do nieco zbyt trywialnych celów i hipotez oraz brak odkrywczych wniosków i rekomendacji. Nie stanowi to jednak dużego mankamentu, a świadczy o dużym zamiłowaniu doktorantki do naukowej analizy zjawisk ekonomicznych. W moim jednak odczuciu, zabrakło integracji elementów naukowych z praktyką zarządzania działalnością innowacyjną przedsiębiorstw. Można domniemywać, że ta wstrzeźliwość wynika z dbałości o „czystość” dyscyplin naukowych. Niemniej, integracja dwóch dyscyplin w ramach dziedziny nauk społecznych byłaby niewątpliwie z korzyścią dla rozważań prawdziwych w ramach niniejszej dysertacji. Usprawiedliwia to w pełni skoncentrowanie uwagi autorki na dylematach finansowych zintegrowanych z miarami statystycznymi, które notabene mogłyby być nieco bardziej wyrafinowane i ukierunkowane ekonometrycznie na analizę *ex ante*.

Nie do końca uzasadniony wydaje się także przyjęty w rozprawie horyzont badawczy, obejmujący lata 2017-2019, którego wybór autorka wyjaśnia w mało przekonujący sposób. Moim zdaniem znacznie ciekawszym horyzontem byłyby lata 2017-2022, ponieważ uwzględniałyby czynnik pandemiczny. Na tej podstawie można byłoby zbadać wpływ skali oraz sposobu finansowania innowacji na odporność przedsiębiorstw w kontekście występowania szoków popytowych, logistycznych i inflacyjnych. Analiza byłaby wówczas znacznie bardziej interesująca ze względu na wielowymiarowość i wielowątkowość. Należy jednak podkreślić, że uwzględnienie całego wachlarza czynników egzo i endogenicznych mogłoby się okazać przedsięwzięciem wykraczającym poza typowy obszar badawczy rozprawy doktorskiej.

Autorka klarownie scharakteryzowała grupę badawczą. Nie przekonuje mnie jednak podział badanych przedsiębiorstw według profilu działalności na przemysł i budownictwo

(68%) oraz usługi (32%). Nie wiadzieć czemu wyeliminowano podmioty z sektora handlu hurtowego i detalicznego, które w licznych badaniach Głównego Urzędu Statystycznego są reprezentowane z większą częstotliwością niż przetwórstwo przemysłowe i budownictwo, nie wspominając o usługach.

Zastosowane w pracy metody analizy statystycznej pomagają w realizacji celów oraz weryfikacji hipotez badawczych. Ich zastosowanie jest dużym atutem recenzowanej dysertacji. Autorka nie podjęła jednak żadnej próby wyznaczenia rekomendacji, nie zaproponowała też jakiegokolwiek ekonometrycznego lub opisowego modelu finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw z uwzględnieniem specyfiki regionalnej.

7. Ocena znajomości, doboru, analizy i interpretacji źródeł literaturowych oraz źródeł i danych empirycznych

Doktorantka wykazuje się bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu. Potrafi odpowiednio dobierać, przytaczać i wnioskować oraz we właściwy sposób powoływać się na zasoby literaturowe zarówno w części teoretycznej oraz empirycznej pracy. Łączna liczba oraz sposób wykorzystanych źródeł świadczy o wyjątkowej znajomości obszaru, którego dotyczy recenzowana rozprawa.

Część empiryczna także wskazuje na dojrzałość naukową doktorantki. Jednakże widoczne są pewne luki metodologiczne w obszarze praktycznego wykorzystania narzędzi finansowych i ekonometrycznych w konstruowaniu analiz *ex ante* i wyznaczaniu rekomendacji tak potrzebnych dla praktyki gospodarczej i reprezentantów administracji lokalnej odpowiedzialnych za pozyskiwanie i redystrybucję środków na działalność innowacyjną przedsiębiorstw.

8. Ocena umiejętności poprawnego i przekonującego przedstawienia uzyskanych przez doktorantkę wyników

Przedłożona praca jest poświęcona bardzo ważnym zagadnieniom finansowym. Poruszana w niej problematyka związana jest z finansowaniem działalności innowacyjnej przedsiębiorstw. Tematyka pracy plasuje się zatem w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Autorka przekonująco uzasadniła wybór tematu badawczego. Sformułowane cele i hipotezy badawcze nie budzą większych zastrzeżeń. Struktura pracy stanowi spójną, przemyślaną sekwencję naukowych rozważań. Umożliwiło to logiczną i konsekwentną realizację postawionego celu badawczego.

Pozytywnie należy ocenić stronę teoretyczną pracy, opracowaną z wykorzystaniem obszernego zbioru pozycji literaturowych. Pewien niedosyt budzi część empiryczna, zawierająca co prawda interesujące badania ankietowe i właściwie dobrane metody statystyczne. Brakuje jednak w niej synergii analiz finansowych i statystyczno-ekonometrycznych ukierunowanych na przyszłość i mających opisany wyżej charakter rekomendacji dla różnych grup interesariuszy. Przyznać jednak należy, że z teoretycznego, metodologicznego punktu uwiedzenia, wyniki badań zostały zaprezentowane prawidłowo.

9. Wskazanie dobrych stron (zalet) rozprawy i jej głównych wad

Zalety rozprawy:

- Aktualność podjętej tematyki
- Liczna grupa badawcza
- Wyjątkowo liczne i aktualne zasoby literaturowe
- Wieloaspektowa analiza innowacyjności przedsiębiorstw w województwie lubelskim
- Analiza międzyregionalna i próba ustalenia miejsca Lubelszczyzny na mapie innowacyjności w Polsce
- Klarownie i logicznie, z naukowej perspektywy, sformułowane wnioski wynikające z przeprowadzonych badań

Wady rozprawy:

- Nieco zbyt trywialne cele i hipotezy badawcze
- Brak zastosowania miksu narzędzi finansowych, statystycznych i ekonometrycznych
- Brak rekomendacji w zakresie modeli finansowania działalności innowacyjnej w kontekście specyfiki regionalnej.

Z przytoczonych zalet i wad recenzowanej rozprawy wynika, że dobre strony przeważają nad jej mankamentami. Potwierdza to pozytywną notę, na jaką zasługuje zaangażowanie naukowe i dociekliwość badawcza doktorantki.

10. Wskazanie, do której z następujących kategorii Recenzent zalicza rozprawę

Recenzowaną rozprawę uznaję za spełniającą wymagania stawiane rozprawom doktorskim w obowiązujących przepisach, zgodnie z treścią art. 179 ust. 1 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2018, poz. 1669 oraz § 6 ust. 3 i 4 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. 2018 poz. 261). Na podstawie wniosku do Rady Wydziału Ekonomiczno Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie o dopuszczenie autorki recenzowanej pracy do publicznej obrony.

Lublin, dn. 22.10.2024 r.